

Identifikační údaje

Lokalita	Teplice
Obec	Teplice
Okres	Teplice
Kraj	Ústecký kraj
Katastrální území	Teplice, kód: 766003
GPS souřadnice	50° 38' 35.5" 13° 48' 48.0"
Německý název	Teplitz-Schönau, Teplitz
Výměra	21 866 m ²
Číslo kulturní památky	100967
Vlastnictví	Židovská obec
Kontakt	Židovská obec Teplice Lipová 333/25 415 01 Teplice 1 Tel.: +420 417 635 073 E-mail: kehila@volny.cz URL: https://www.kehila-teplice.cz
Vlastník	Židovská obec Teplice Lipová 333/25 415 01 Teplice 1 Tel.: +420 417 635 073 E-mail: kehila@volny.cz URL: https://www.kehila-teplice.cz
Stav	Udržovaný v původní podobě
Opuštěno	Ne

HISTORICKE
hřbitovy

Teplice (německy Teplitz, dříve Teplitz-Schönau, v letech 1945–1946 Teplice-Šanov) jsou lázeňské statutární a okresní město. V roce 2011 zde trvale žilo 18.470 obyvatel (bez místních částí).

První důvěryhodná zmínka o části města Trnovany pochází z roku 1057, další pak z konce 12. století. V blízkosti starší slovanské vesnice založila kolem roku 1160 královna Judita, manželka Vladislava II., klášter benediktinek.

Po zhruba stovce let vzniká opevněné gotické město na obdélném půdoryse. Teplicemi procházela významná obchodní cesta do Saska. Klášter zanikl v závěru nebo brzy po skončení husitských válek, po bitvě u Ústí nad Labem roku 1426 a před rokem 1436, kdy se klášterní budovy stávají majetkem Jakoubka z Vřesovic.

Vrchnost se v Teplicích často střídala, na místě kláštera vznikl renesanční zámek a dále se rozvíjelo lázeňství. Poslední český majitel Teplic Vilém Kinský z Vchynic a Tetova byl zavražděn spolu s Albrechtem z Valdštejna v únoru 1634 v Chebu. Panství bylo zkonfiskováno císařem a věnováno Janovi z Aldringenu. Ten umřel za záhadných okolností ještě téhož roku, dříve než

panství spatřil. Panství zdědila Janova sestra, která jej věnem přinesla Jeronýmu Clarymu.

Po třicetileté válce bylo vybité obyvatelstvo Teplic doplňováno přísunem německých kolonistů, jejichž potomci Teplice obývali až do odsunu v roce 1945.

Z roku 1680 pocházejí první seznamy lázeňských hostů, nejstarší u nás. Claryové přestavěli v barokním slohu zámek, roku 1718 také vznikly barokní sloup Nejsvětější Trojice (morový sloup) z dílny Matyáše Bernarda Brauna, dodnes stojící na Zámeckém náměstí.

V 18. století se rozvíjel průmysl. Po roce 1742 vznikly v okolí Teplic první hnědouhelné doly a vzkvétala také výroba punčoch. Převážně dřevěné Teplice podlehly z větší části požáru v roce 1793, obnovovány byly již v klasicistním slohu.

V roce 1938 byly Teplice připojeny jakožto součást Sudet k Třetí říši.

Židovská komunita

Město Teplice – stejně jako celé Severní Čechy – má dlouhou tradici židovského osídlení. První zmínka o Židech z Teplic pochází z roku 1414, od druhé poloviny 15. století již v Teplicích funguje ustanovená židovská obec, v 50. letech 17. století tvoří Židé zhruba jednu třetinu obyvatel města - 231 osob. Počet židovských obyvatel města různě fluktoval, podle toho, jak byli v průběhu časů perzekvováni či naopak tolerováni. V pol. 19. století bydlelo v Teplicích už 555 osob židovského vyznání, roku 1890 už to bylo 1865 osob a jejich počet neustále stoupal. V roce 1930 se k místní ŽNO hlásilo přes tři a půl tisíce osob, skutečný počet židovských obyvatel Teplic byl však mnohem vyšší, přes 6 tisíc. To z Teplic dělalo druhou největší židovskou obec v Čechách, hned po Praze.

Židé v Teplicích byli, podle běžné praxe, soustředěni až do r. 1781 v ghettu - židovské čtvrti (zbořena po 2. svět. válce) - která stávala jihovýchodně od hlavního náměstí. Zde samozřejmě fungovaly všechny facility nezbytné pro náboženský život, tj. stará synagoga (postavena v pol. 16. století, zbořena po 2. svět. válce), mikve, r. 1934 zde byla dokonce otevřena soukromá talmudská studovna - tzv. Bejt ha-Midraš.

Roku 1726 byl vydán tzv. Familiantský zákon, přísně omezující počet židovských rodin v Rakouské monarchii. Za působení tohoto zákona poklesl v Teplicích počet židovských rodin na 55. Doba vlády Josefa II. přinesla osvobození Židů od středověkých restrikcí: patenty byla zrušena zvláštní označení na oděvech Židů a povinnost bydlet v ghettu; bylo povoleno studium na vysokých školách, provozování téměř všech řemesel a živností a stravování s křesťany. Přijat byl také zákon o jménech - Židé museli mít zapsáno určité jméno s německým příjmením.

1. června 1793 postihl Teplice velký požár, při kterém vedle 166 křesťanských domů vzalo za své i celé židovské ghetto uprostřed města. Díky podpoře vrchnosti však byla čtvrť záhy obnovena a byly postaveny i troje nové lázně - pro muže, ženy a cizí Židy. Čtvrť však již nebyla přísně vymezena a stala se součástí města. Roku 1831 byl založen Israelitische Badeinstitut, který spravoval hospitál sloužící i k léčbě cizích Židů.

Rok 1848 pak přinesl zásadní změnu právního postavení židovských obyvatel: získali svobodu pohybu a usídlení, otevřel se jim přístup do veřejných úřadů. Roku 1861 byla odstraněna jedna z posledních středověkých restrikcí - Židům bylo povoleno bez omezení vlastnit a nájímat půdu.

V roce 1853 měly Teplice 2 800 obyvatel, z toho 500 židovského vyznání; v roce 1870 tu bylo již 1 280 Židů. Tento vzrůstající počet členů obce vedl v letech 1880-2 k vybudování nové velké synagogy - nejprostornější synagogy, která kdy byla v Čechách postavena.

Po 1. světové válce přišla velká skupina ortodoxních Židů - uprchlíků z východní Evropy, kteří se na Teplicku usadili. V roce 1932 čítala Židovská náboženská obec v Teplicích kolem 5 000 osob. Její obvod tvořily kromě Teplic a části Trnovan obce Bořislav, Rtyně nad Bílinou, Kladruby, Újezdeček, Žalany, Řetenice, Hudcov, Bystřany, Duchcov, Ledvice, Libkovice, Lahošť, Mariánské Radčice, Jeníkov, Oldřichov a Zabušany.

Události v nacistickém Německu, připojení Rakouska a hrozba obsazení pohraničí donutila řadu židovských rodin k odchodu již koncem léta a v září 1938. Do konce roku opustilo teplický okres na 7 000 Židů, po sobě zanechali značný majetek. Kronika vypočítává, že z 231 velkých podniků ve městě mělo 89 židovské majitele a téměř všechny obchody byly v židovských rukou. V Teplicích zůstalo 511 opuštěných vil a domů a 526 bytů.

Po válce se vrátila jen hrstka židovských obyvatel a tak většinu z téměř 1 300 členů obnovené židovské obce tvořili uprchlíci z Podkarpatské Rusi. I z nich většina využila možnosti odstěhovat se do nově vzniklého státu Izrael, takže v Teplicích žilo roku 1949 jen 420 Židů.

Dnes má teplická židovská obec, působící i v okresech Most, Chomutov a Louny, pouhých 100 členů a jedinou modlitebnu v teplické Lipové ulici č. 25 v budově bývalého Židovského lázeňského institutu, neboť obě teplické i sobědružská synagoga

padly za obět válečnému a poválečnému úsilí o vymazání židovských památek z tváře našich měst.

Nový židovský hřbitov

Nový židovský hřbitov v Teplicích se nachází v severozápadní části města Teplice v rámci městského hřbitova, přičemž má zvláštní vstup ze Hřbitovní ulice. Založen byl po uzavření starého židovského hřbitova v roce 1862 a rozkládá se na celkové ploše 21.866 m².

Plocha je členěna na pravidelné části, které jsou odděleny několika cestami a alejí v ose vstupní brány. V areálu hřbitova se nachází obřadní síň z roku 1900, domek hrobníka a márnice. Některé náhrobky byly dosazeny druhotně z okolních zrušených hřbitovů či 49 náhrobních kamenů, přenesených z židovského hřbitova v Mašřově.

Čítá na 3500 náhrobků, mezi nimiž je řada cenných historizujících hrobek a náhrobních kamenů. Raritou je například tumba z roku 1936. U severovýchodní zdi se pak nachází dětské hroby.

Hřbitov byl v roce 2004 prohlášen kulturní památkou a stále se na něm pohřbívá.

Počet obyvatel v roce 1930 - 30.799

Počet obyvatel v roce 2011 - 18.470

Zdroj: Wikipedia, Český statistický úřad, Mapy.cz, webové stránky obce/města, Katastrální úřad, Omnium, Památkový katalog

Odkaz:

https://web.archive.org/web/20090721064604/http://www.teplice.cz/cz/mesto/historie/zidovska-synagoga/?text_size=zoom

Fotogalerie

Technické fotografie